

Hümanizm kavramının anlamı içinde sevgi, hoşgörü ve tolerans gibi kavramlar yoktur. Bu kavram **Tanrı merkezli evren anlayışı** bir kenara bırakılarak **insan merkezli bir evren anlayışı** nın benimsenmesi

anlamına gelmektedir.

Nie

tzsche'nin dediğı gibi bu kavram Tanrıyı koltuğundan kaldırarak oraya insanı oturtmak anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle hümanizm psikolojik derinlikten ziyade felsefi arka plana sahip bir kavramdır. Örneğın, bir eylemin benimsenmesinde Tanrının hoşnutluğı değıl insanın faydası ve hoşnutluğı göz önüne alınmaktadır.

Tanrının taleplerinin yerine insanın taleplerinin karşılanmasıdır.

Bu kavramın daha çok seklerizmle sıkı bir ilişki vardır. Bu açıdan bakıldığında devlet yönetimi "tanrı merkezli/teosentrik" değıl "insan merkezli/egosentrik" yaklaşımlara sahiptir. Bu yaklaşım s ekler bir yaşam felsefesine bağlı olarak

insanı

doğaüstü varlıklardan kurtararak özgürleştirmeyi hedeflemektedir

Hümanizme göre doğruyu bulmak insanın görevidir. İnsan hakikate ulaşmak için genel geçer kuralları kullanmalı ve mantık düzleminde ulaşmalıdır. Mistisizm, gnostisizm veya bir takım akıl ve mantık kurallarına uymayan yol ve yöntemlere saplanmamalıdır. Hakikate ulaşmak istiyorsak kr krne bağlanmakla değıl bilimsel yol ve yöntemler takip edilmelidir. Aşırı septik yaklaşımlar ve her hangi bir otoritenin insan yaşamı

zerinde

belirleyiciliğine son

verilmelidir

Hümanizm hayatı daha iyi yapmak için insanın gelişimini önemser. Güzel şeyler yapmaya ř imdi ve burada daha iyi şeyler yaşamaya ve geleceğe

daha iyi bir dünya bırakmayı

hedefler.

Ancak hümanizm konusunda birçok eleştirinin de olduğunu belirmemiz gerekmektedir. Örneğın, hümanizmin insan kadar hayvan ve doğaya karşı müşfik davranmadığı üzerinde durulmaktadır. Hümanizme göre insan özel bir varlıktır ve insanın etrafında bulunan hayvan ve bitkiler başta olmak üzere canlı cansız bütün varlıklar insanın çıkarları doğrultusunda kullanılabilir.

Ancak şunu da belirtmemiz gerekmektedir ki Türkiye'de hümanizm kavramının içi farklı anlamlarla doldurulmaktadır. Bu kavram insan sevgisi, dostluk, hoşgörü, tolerans vb. gibi birçok farklı anlama gelmektedir. Batı'da bir insana hümanist dediğıniz zaman ateist, seküler ve modernist anlamlarına gelmektedir. Türkiye'de hümanist dediğıniz

zaman insan sevgisi ile dolu, insan hakları savunucusu bir kişiden bahsedilmektedir

. İşte Mevlana'nın hümanizma anlayışı dendiğinde Türkiye'deki anlamıyla bu kavramı değerlendirmemiz gerekmektedir.

Mevlana'nın hümanizm anlayışı dediğimizde son derece orijinal bir yaklaşım ile karşılaşmaktayız. Mevlana'nın hümanizması insan sevgisidir, aşktır. Mevlana nce Allah'a gitmez, insana gider. Zira bizi Allah'a götüren yegane yol insandan geçmektedir.

Dostlukla ve insan münasebetleriyle ilişkili böylesine önermelerde bulunan ve insanların birlikteliğine bu derece kıymet veren Mevlana'nın insan sevgisi de bahsedilmeye değer yönlerindendir. Mevlana gelmiş geçmiş en büyük hümanist düşünürlerden biri olmuştur. İnsana atfettiği anlamlar ve insanın dünya üzerindeki yeri ve görevini sorguladığı esnadaki tavrı, insanı oldukça yücelten niteliklerde olmuştur. Buna göre **insan, hem diğer insanları hem de bütün mahlukatı sonsuz bir sevgi ile sevmeli ve kollamalıdır.**

Mevlana'nın bu sonsuz sevgisinin temelinde yatan fikri duygu aşktır. Mevlana'nın kafa yorduğu ve felsefesinin temeline koyduğu olgulardan biri de aşktır. Aşkı, Allah'ın vasıflarından biri olarak kabul eden Mevlana, kimi ya da neyi seversek sevelim, kime ya da neye aşık olursak olalım, sevdiğimiz ya da aşık olduğumuz varlığın aslında Allah olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Elbette esas olan ilahi aşktır ama bu demek değildir ki, beşeri ya da geçici aşklar değersizdir; tam tersi Allah aşkı ile karşılaştırıldığında oldukça sıradan, kıymetsiz ve basitmiş gibi görünen beşeri ve geçici aşklar, insanı Allah aşkına götürecek olan aşkın başlatıcısı ve temeli oldukları için düşük düzeyde de olsa değerli olarak kabul görmelidirler. Ancak onlara takılı kalınmamalı, mutlaka ilahi aşka geçiş yapılabilmelidir.

Onun tasavvufundaki temel noktalar varlık, varlığın birliği, insan ve aşktır. Felsefesini aklın temellerine oturtmuştur ancak akıl bir noktaya kadar doğruyu verir ancak o noktadan sonra insanı doğruya götürecek olan inanç ve aşktır.

İnanç ve aşkı düstur edinerek yola çıkan Mevlana varlığı, birlik kavramından yola çıkarak açıklama yoluna gitmiştir. **Ona göre insan, evren ve Tanrı bir bütündür ve her şey Tanrı'dan**

**gelir. Tanrı evren ve insanı yaratarak kendi görüşünü onlara
yüklemiştir; insanın yapması gereken, özündeki gizleri ortaya çıkararak kendi varlığını
Tanrı'nın varlığının birliğinde yok etmektir.**

Bunun yolu da, insanın erdemli davranmasından ve ruhsal davranışları temele alarak yaşamasından geçer. Bütün insanların bir olmasının yolu Tanrı'da bir olmaktan geçmektedir ve bütün insanların gönüllerinin temizliğı onun varlığını görünüşünün aığa ıması için oldukça önem arz eder. Birliğe ulaşmanın yolu, evrenin ve insanın geçiciliğini yok etmekten geçmektedir. Her şeyin var olmasının tek yolu Tanrı'dır.

Not: Bu yazı makale, köşe yazısı vs. gibi akademik bir yazı değıldir. Sadece ders notu olarak kullanılmaktadır.